THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
Published by
JOURNAL PUBLICATIONS OF TORONTO, LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST - Telephones: TRINITY 6830-6831
NATHAN FRIEDLAND, President.
Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents.
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913.

צוויי רעדעס פון פראמינענטע ליבעראלע פירער

ביי דער קאנווענשאן פון דער ליבעראלער פארטיי אין קאנאדע, וועלכע ווערט אפגעהאלטען די וואך אין לאנדאן, אנטאריא, זענען געהאלטען געווארען צוויי רעדעס. איינע פון רייט האנארייבעל מעקענזי קינג, דער געוועזענער פרעמיער און יעצטיגער פירער פון דער ליבעראלער אפאזיציע אין פעדעראלען פארלאמענט. און די צווייטע איז ארויסגעגעבען געווארען אין דער פארמע פון א "סטייטמענט" פון דעם פראמינענטען ליבעראלען פירער אין אנטאריא, מר. הערי סיפטאן.

ביידע רעדעס זענען פון גרויסער נאציאנאלער וויכטיגקייט און דערפאר לוינט זיך אויף זיי אפצושטעלען.

מר. קינג האט אין זיין רעדע זיך הויפטזעכליך אפגעשטעלט אויף דעם באהארנוא סקאנדאל, וועלכער איז ביי דער לעצטער סעסיע אויפגעדעקט געווארען. ער האט אויפגעפאדערט די יעצטיגע רעגירונג א יורידישע קאמיסיע זאל באשטימט ווערען צו מאכען א פאלשטענדיגע אונטערזוכונג וועגען די געלט ביישטייערונגען, וועלכע זענען געמאכט געווארען צוביידע פארטייען אין די לעצטע דריי געפעראלע וואלען. וויפיעל דער יעצטיגער פרעמיער אליין האט בייגעשטייערט צום לעצטען קאמפיין. דער באריכט פון דער קאמיסיע זאל צוגעשטעלט ווערען צו דער קומענדער סעסיע פון פארלאמענט, אזוי אז געזעצען זאלען אנגענומען ווערען צו פארמיידען אין דער צוקונפט וואס עס איז געשעהן אין דער פארגאנגענהייט.

דאס איז געווען מר. קינג'ס ערשטע רעדע, זייט עס איז אויפגעדעקט געווארען, אז ליבעראלע סענאטארען האבען גענומען ריזיגע סומען געלט פון דער באהארנוא קארפארייזשאן פאר דער ליבעראלער פארטיי. און דערפאר האט די קארפארייזשאן באקומען די קאנצעסיע.

מר. קינג איז געווען פריי אויסגעשפראכען. דאס, וואס ער האט געזאגט האט געמיינט: —

עס איז אמת, אז פאליטישענס האבען פארקויפט די אינטערעסען פון פאלק. וואס־זשע איז צו טאן? זאלען אויך אונטערזוכט ווערען די חטאים פון דער קאנסערוואטיווער פארטיי. און שטיצענדיג זיך אויף אזא אונטערזוכונג זאל אנגענומען ווערען א געזעץ צו פארמיידען אזעלכעס אין דער צוקונפט.

אזוי רעדט א פאראנטווארטליכער פירער. און יעדער רעכטדענקענדער מענש קען עס פארשטעהן. מר. קינג לייקענט ניט, אז עטליכע ליבעראלע סענאטארען האבען איבערגעקאפט די מאס.

קומט מר. סיפטאן אין זיין "סטייטמענט" רעדע און מאכט גענערראלע אטאקעס.

זייענדיג אליין אן איבערגעגעבענער ליבעראל, זאגט ער, אז די געוועזענע קינג רעגירונג האט פארראטען דאס פאלק. ער פאדערט, אז דער ליבעראלער סענאטאר, דר. וו. ל. מעקדאנאלד, זאל ארויסגעווארפען ווערען פון דער פארטיי. די קאנצעסיע פון דער באהארנוא קארפארייזשאן זאל צוגענומען ווערען. און די רעגירונג זאל פארגיטיגען די מענשען, וועלכע האבען שערם אין דער קארפארייזשאן.

מר. סיפטאן, וועלכער באלאנגט ניט צו די הארעפאשנע ארבייטער, וועלכע דארפען ארבייטען פאר זייער ברויט, ווייסט גאנץ גוט, אז דאס, וואס ער פארלאנגט איז ניט דורכפירבאר. ער איז אבער אין א פאזיציע צו קריטיקירען. און דאס איז זיכער גרינגער אידער עפעס טאן ממשות'דיגעס.

מיר ווילען ניט פארטיידיגען מר. קינג'ן. ער קען עס זיכער אליין טאן. אבער באטראכט מען די רעדעס פון די דערמאנטע צוויי ליבעראלע פירער, ווערט קלאר, אז דער ערשטער רעדט פראקטיש וועגען זאכען, וועלכע זענען דורכפירבאר. און דארפען געטאן ווערען, אויב מען וויל אז אין דער צוקונפט זאלען זיך ניט איבער'חזר'ן אזעלכע באהארנוא סקאנדאלען. און דער צווייטער האט גאנץ איינפאך אפעלירט צו דער גאלערעע, האבענדיג זיכער עטוואס אנדערש אין זינען, אידער פראקטישע נוצען פאר'ן פאלק.

וועלכע שוידערליכע פאקטען

אז די אידיש־עקאנאמישע לאגע אין פוילען איז א טרויעריגע, דאס איז קיין סוד ניט. די גאנצע וועלט ווייסט עס. און צום באדויערען האט מען זיך צו דעם אזוי צוגעוואוינט, אז עס איז געווארען א גאנץ געוועהנליכע זאך.

קוקט מען איבער ידיעות פון פוילען, ווייסט מען אין פאראויס, אז מען וועט געוויס לעזען וועגען אידישען עלענד און נויט. און ווי צו יעדער צוגעוואוינטער זאך רירט עס ניט מער.

מען מוז אבער אויפשוידערען ווען מען קוקט אריין אין איינצעלהייטען. ווען מען קוקט איבער ציפערען און מען זעהט ווי גרויס דער חורבן איז. דערצעהלען די לעצטע באריכטען פון פוילען: —

"איין דריטעל פון דער גאנצער אידישער באפעלקערונג אין ווארשא הונגערט. איינער פון יעדע דריי אידען אין דער שטאדט ווארשא שטארבען איינפאך פון הונגער. 38 טויזענט אידען אין ווארשא זענען פאלשטענדיג ארבייטסלאז. 52 טויזענט אידען פארדינען אמאל עטוואס, אבער ניט גענוג אויף ברויט. א מיליאן אידען איבער גאנץ פוילען געהען איינפאך אויס פון הונגער".

וועלכע שוידערליכע ציפערען. א גרויל נעמט ארום, ווען מען באטראכט גענוי וואס די ציפערען מיינען, איז דען א וואונדער וואס די צאל זעלבסטמארדען צווישען אידען אין פוילען פארגרעסערט זיך?

געהט דאך ניט אוועק א טאג, אין וועלכען די ציטונגען זאלען ניט מעלדען וועגען זעלבסטמארדען. ווייל פון דער אנגעגעבענער צאל ארבייטסלאזע אין דער שטאדט ווארשא זענען בלויז פערצעהן הונדערט בעטלער. וועלכע געהען ארום איבער די הייזער בעטען ברויט. וואס־זשע טוען די איבעריגע?

לעבען דאך די איבעריגע א מיזעראבעלען לעבען. א לעבען פון וועלכען עס ווילט זיך וואס שנעלער פטור ווערען אידער אויסצושטרעקען די האנט און בעטען ברויט. וויסענדיג אז ביי דעם, ביי וועלכען מען בעט און צו וועמען מען שטרעקט אויס די האנט, האט אויך ניט געגוג.

פראגען מענשען אריבער אונענדליכע ליידען. אידען, וועלכע האבען בלויז מיט עטליכע יאר צוריק געקענט געבען צדקה, האבען אפילו ניט צו וועמען זיך צו ווענדען נאך־ברויט. און ווען דערצו איז פאראן א פאמיליע, א פרוי מיט קינדער. וועלכע בעטען עסען. איז דאך ניטא קיין אנדער אויסוועג ווי מיט די אייגענע הענט זיך אריינווארפען אין יענער וועלט. וואו מען דארף אליין ניט עסען און ניט הערען דעם יאמער פון הונגעריגע קינדער און א ליידענדער פאמיליע.

די, וועלכע האבען דעם מוט, טוען דאס. און די, וועלכע האבען ניט דעם מוט דאס צו טאן, מאטערען זיך. אהן וועלכער עס איז האפנונג פאר דער נאהענטער צוקונפט.

דער איד אין פוילען האט שוין אפילו אויפגעהערט צו אפעלירען. שוידערט מען אויף ווען מען לעזט די באריכטען אין דער פוילישער פרעסע. וועלכע איז טעגליך פול מיט בילדער פון עלענד און נויט. אידישער עלענד, אידישע צרות און אידישע זעלבסטמארדען.

דער הונגער סטרייק

פון יצחקי

זעקס זענען זיי געווען — זעקס ארבייטסלאזע פון וויניפעג, וועלכע האבען, פונקט מיט א וואך צוריק, דאנערשטאג, דעם 15־טען אקטאבער, דערקלערט א הונגער־סטרייק, ביז אלע ארבייטסלאזע פון וויניפעג וועלען באזארגט ווערען פון דער רעגירונג מיט גענוג שפייז צום לעבען.

א מערקווירדיגער וואפען, דער דאזיגער הונגער־סטרייק. ער איז מעכטיגער ווי אלע מאדערנע פארניכטונגס־מיטלען צוזאמענגענומען.

אין מיינע אויגען טראגט עס דעם זעלבען כאראקטער פונקט ווי מאהאטמא גאנדהי'ס "פאסיווער ווידערשטאנד".

ווארים וואס איז אייגענטליך א "פאסיווער ווידערשטאנד"?

עס איז פונקט דאס זעלבע ווי מען וואלט געזאגט: "איהר קאנט מיך פייניגען, מאטערען, שלאגען און זיך איזדיעקעווען איבער מיר, וויפיעל איהר ווילט, און וויפיעל אייער הארץ גלוסט, אבער איך וועל אייך צוריק ניט שלאגען. — איך וועל בלייבען פאסיוו, אבער איך וועל פארטזעצען צו טאן דאס מייניגע".

און עס מוז דאך במילא אפפאלען דער חשק ביים שלעגער, ווען ער זעהט, אז דער געשלאגענער הויבט אפילו ניט אויף די האנט צו שלאגען צוריק. די ברוטאלסטע בריאה דערפיהלט זיך אין אזא מאמענט מאדנע קליין ביי זיך און געפאלען געגען דעם אונטערדריקטען.

מאהאטמא גאנדהי האט דאך מיט דעם דאזיגען כח פון "פאסיווען ווידערשטאנד" גובר געווען דעם מעכטיגען בריטישען לייב... ער האט דאך באוויזען אז דוקא מיט דעם דאזיגען איינפאכען מיטעל האט ער געצוואונגען דער מעכטיגער בריטישער אימפעריע צו בוקען זיך צו איהם, דעם שוואכינקען גאנדהי.

און א וועלט שטעהט איצט און באוואונדערט איהם פאר זיין איינפאכען, אבער דאך געניאלען אריגינעלען קאמפס־מיטעל.

* * *

דער הונגער־סטרייק וועלכער איז דערקלערט געווארען פון 6 וויניפעגער ארבייטסלאזע פאראכטאגען דאנערשטאג, איז אויך ניט מער ווי א "פאסיווער ווידערשטאנד", אבער אין אביסעל אן אנדער פארמע. און פאקטיש זעהען מיר, אז דער דאזיגער מיטעל האט זיך ארויסגעוויזען צו זיין ווירקזאמער ווי אלע פראטעסט־דעמאנסטראציעס צוזאמען. עפעס האט זיך די גלייכגילטיגע עפענטליכקייט א טרייסעל געטאן, און אין דער גאנצער פרעסע פון לאנד שרייבט מען טאג־טעגליך וועגען דעם הונגער־סטרייק און וועגען זיין ביז־איצטיגען עפעקט אויף דעם געזונט פון די סטרייקערס.

און בעת אין וויניפעג האבען די 6 ארבייטסלאזע אויסגעקליבען פאר זיך דעם "פאסיווען" מיטעל פון א הונגער־סטרייק אום צו קעמפען פאר'ן לעבען, האט פרענק ריד, פון 47 ספעדיינא עוועניו, טאראנטא, באשלאסען, אז ער איז צושוואך צום קאמף פאר זיין עקזיסטענץ, און דעריבער האט ער געמאכט א פארזוך צו באגעהן זעלבסטמארד, אריינווארפענדיג זיך אין האמבער.

דעם פאסיגסטען טאג פאר דעם דאזיגען טאט, האט ער אויסגעקליבען אין "טענקסגיווינג" — דער טאג ווען דאס גאנצע לאנד דאנקט גאט פאר דער גרויסער שפע און "פראספעריטי" פון וועלכער מיר געניסען.

דאס איז אויך געווען אן אויסדרוק פון פראטעסט, צו דער זאטער וועלט אין פנים אריין. עס הייסט: — גאט און וועלט, וואס אין אייער לאנד פון "פלענטי", אינ'ם לאנד וואו מען באדט זיך אין אלדאס־גוטס, און אינ'ם טאג, ווען איהר דאנקט גאט פאר אלע פארגעניגענס, וועלכע ער פארשאפט אייך.

"אט אין דעם דאזיגען טאג פארענדיג איך מיין יונג לעבען, ווייל איך קאן שוין מער ניט קעמפען מיט'ן הונגער און מיט דער ביטערער נויט".

אבער אונזער זאטע וועלט האט זיך ניט דערשראקען פאר דעם דאזיגען פראטעסט אויך. די ציטונגען האבען פארדרוקט דאס שטיקעלע נייעס ערגעץ אין א ווינקעלע כדי מען זאל עס ניט געפינען און עס זאל, חלילה, ניט שטערען דעם אפעטיט ביים עסען דעם "דינער" פון דער געבראטענער "טוירקי", וואס איז א מצוה צו עסען אינ'ם הייליגען "טענקסגיווינג דעי".

זעלבסטמארדען זענען שוין געווארען אזא אפטע דערשיינונג, אז די זאטע וועלט איז געוואוינט צו דעם, פונקט אזוי גלייכגילטיג, אזוי ווי צו די אפטע דעמאנסטראציעס פון ארבייטסלאזע.

אבער א הונגער־סטרייק — דאס זעהט איהר, איז עפעס א נייעס, איבערהויפט, ווען עס ווערט פראקטיצירט ניט הינטער גראטעס, נאר אויף דער פרייער גאס.

* * *

עס איז אפילו אמת, אז דער זאטער גלויבט ניט דעם הונגעריגען. און וואס קאן, איבערהויפט פיהלען א פולער מאגען וועגען דעם צווייטענס איינגעשרומפענעם, פארהונגערטען מאגען?

פונדעסטוועגען איז דער ערשטער אפקלאנג פונ'ם הונגער־סטרייק דאך געווען א ווירקזאמער. איבער'ן גאנצען לאנד רעדט מען איצט וועגען דעם פאסיווען הונגער־סטרייק פון די זעקס וויניפעגער ארבייטסלאזע, וועלכע פאדערען ברויט פאר אלע ארבייטסלאזע פון זייער שטאדט, אדער זיי וועלען זיך פארהונגערען אויף טויט.

דאס לאנד פון "פלענטי" האט דאך א ציטער געטאן פון דעם דאזיגען "פאסיווען ווידערשטאנד וואפען" — דעם הונגער־סטרייק.

די וואליוטע מהומה אין ארץ ישראל :-:

(פון אונזער ספעציעלען קארעספאנדענט)
י. ל. וואהלמאן (תל אביב)

טאמער וואלטען מיר שוין געקאנט איצטער אביסעל פרייער אפאטעמען אין ארץ ישראל, האט זיך ווידער א לאז געטאן איבער אונזערע קעפ א מהומה מיט דער ענגלישער וואליוטע.

אין די ערשטע טעג, ווען עס זיינען דערהאלטען געווארען דורך די ציטונגען די ערשטע בעאונרוהיגענדע ידיעות דאס דער ענגלישער פונט וואקעלט זיך, האט מען דא אפילו ניט געוואלט הערען דערפון. אין ארץ ישראל מוזט איהר וויסען, איז די אמונה אינ'ם "ענגלישען גניוס" גרעסער ווי ערגעץ וואו אין דער גאנצער וועלט. און דעריבער האט מען ניט געוואלט אפילו צולאזען אין געדאנק, דאס דער אייביג פעסטער און אייביג שטאלצער ענגלישער פונט זאל זיך אנהויבען פלוצלינג צו טרייסלען און צו ווארפען זיך עהגער פון דעם פוילישען זלאטי...

ערנסט איז געווארען די לאגע ערשט נאך דעם, ווען די אויסלענדישע קאמיסיאנערען זיינען געגאנגען אין די בענק אריין צום צאהלען זייערע וועקסלען און טראסטען אין דער פרעמדער אויסלענדישער וואליוטע. דער עולם האט פלוצלינג דערזעהן אז עס איז ניט קיין שפיעלכעל נאר א זעהר ערנסטער ענין. עס איז א נייע צרה וועגען וועלכער מען האט פריהער ניט געהאט קיין אהנונג און מען איז דערצו לגמרי ניט געווען צוגעגרייט...

די באנק־דירעקטארען פון ארץ ישראל האבען דאמאלט אליין געהאט נאך א שוואכען בעגריף פון דער מעגליכער קאטאסטראפע, און זיי האבען פארלאנגט דאס מען זאל צו די וועקסלען אין דער פרעמדער וואליוטע איבערלאזען נאך צעהן פראצענט אלס דעפאזיט, לעולם — הייסט עס האבען זיי ניט געהאלטען פאר א מעגליכע זאך דאס דער ענגלישער פונט זאל קענען באמת פאלען, ניט מעהר וואס כדי ניט אריינלאזען זיך אין עפעס א ריזיקע, האבען זיי געהייסען די קליענטען איבערלאזען אין באנק נאך 10 פראצענט פון דעם בעטרעף פון וועקסעל אלס דעפאזיט אויף עטליכע טעג, ביז וואנען דער פונט וועט זיך צוריקשטעלען אין זיין סטאבילען צושטאנד.

די דאזיגע 'צעהן פראצענט אלס דעפאזיט' כאראקטעריזירט אמבעסטען דעם אפטימיסטישען בליק פון אלע פאלעסטינישע בענק, פון די גרעסטע ביז די קלענסטע, מחמת דעם וואס די פארמולע פון די צעהן פראצענט איז אנגענומען געווארען שוין נאכדעם ווי מען האט געוואוסט די ענדערונג פונ'ם געזעץ וועגען דער גאלד־דעקונג אין לאנדאן. אלע היגע בענק האבען דאך נאך אלץ געהאלטען דעם דעפאזיט פון צעהן פראצענט אלס דעם סאמע ווייטגעהענדען פארזיכטס־מיטעל.

אויף צומארגענס איז די לאגע געווארען פיעל ערגער. עס איז איצטער אין ארץ ישראל דער סיזאן פון פאהרען קיין אויסלאנד. איבערהויפט איז איצטער דער זמן פון ארויספאהרען פאר די אלע וואס שטודירען אין אויסלאנד און וואס זענען געהאט אהיים געקומען אויף די פעריען.

עס פאהרען אויך א סך "נייע סטודענטען", דאס הייסט יונגעלייט וואס האבען געענדיגט א מיטעלשולע אין לאנד און ווילען פאהרען שטודירען אין אויסלאנד. הכלל דער עולם פאהרער האט גענומען איינקויפען זיך צו ביסלעך פראנצויזישע און בעלגישע פראנקען מיט אנדערע פרעמדע וואליוטעס, און דאס איז זיי זעהר שווער אנגעקומען.

בינו לבינו האבען אנגעהויבען אנצוקומען ידיעות וועגען דער ווייטערדיגע ירידה פונ'ם "פונט", און דאס האט גורם געווען אז מען האט ניט געקאנט בעקומען פרעמדע וואליוטעס פאר קיין שום פרייז אין די וועלט.

די בענק האבען ניט געוואלט פארקויפען, און אלע פריוואטע חלפנים און וואליוטע הענדלער זיינען ווי "אויסגעטריקענט געווארען", ניט איבערלאזענדיג צומאהל קיין אדרעס נאך זיך וואו מען זאל זיי קענען אויסגעפינען...

דאס זעלבע האט פאסירט — כמעט אין א בעדייטונג פארקלענערטער מאס — מיט די הורטאווע סוחרים פון אלע אימפארט סחורות. דער יעניגער הורטאוניק וואס האט זיך נאר געקאנט אן עצה געבען און ניט צו לייזען — האט ער זיך בעצייטענס "געמאכט יום טוב". ער האט שפעטער מיט א שעה געעפענט זיין קראם און צו מיטאג האט ער געהאלטען די קראם געשלאסען אביסעל לענגער, און אויך פאר נאכט האט ער זיך מעהר מקדים געווען ביים שליסען.

יענע סוחרים וואס האבען געהאט ריעזיגע לאגערס מיט סחורה און האבען אייביג געמוזט כאפען גמילות חסדים צום צאהלען א וועקסעל — יענע האבען ניט געוואלט וויסען פון קיינע וואליוטא מאניפולאציעס, נאר זיי האבען כסדר געלייזט, נאטירליך דאס זיי האבען געלייזט פאר מזומנים.

די רעגיערונגס אינסטיטוציעס מאכען זיך עד היום נישט וויסענדיג פון דער פונט ירידה.

ביי זיי איז אלץ נאך ווי פריהער, גלייך ווי עס וואלט לגמרי גאר ניט געהאט געשעהן. אין דער צאהל קאמער למשל ווערט דער צאהל אפגעשאצט לויט דעם פריהערדיגען געלד־קורס אהן ענדערונגען, ומכל שכן אז עס איז נאך עד היום ניט פארגעקומען קיין שום ענדערונג אין די פאסט און טעלעגראף פרייזען, באהן בילעטען וכדומה.

און ווידער א טאג איז פארביי, און דער עולם האט זיך ביסלעכוויז געמוזט צוגעוואוינען צום געדאנק, דאס דער פונט איז טאקע געפאלען, און דוקא א גאנץ נישקשה'דיגען פאל אויף גאנצע 25-30 פראצענט, און מען האט אנגעהויבען צוריק צו מאכען געלד־טראנזאקציעס. די בענק האבען אנגעהויבען צו פארקויפען דאלארען מיט'ן פרייז פון 26 פיאסטער (פריהער איז געווען דער פרייז 20 און א האלב, און בערך אזוי איז אויך געווארען דער פרייז פון אלע אנדערע וואליוטעס.

דאגעגען ביים קויפען פרעמדע וואליוטעס זיינען די בענק געווען מעהר פארזיכטיג און מעהר ווי 23 פיאסטער פאר דאלאר האבען זיי ניט געוואלט צאהלען.

דער אזוי גרויסער קורס דיפערענץ פונ'ם קויפען ביז צום פארקויפען שטאמט פון דעם, וואס די לאגע פון דעם פונט איז נאך אלץ ניט קלאהר, און ביי די היגע בענק איז געווען נאך אלץ די סברא, דאס דער פונט וועט דאך זיך סטאביליזירען, און וועט צוריק קומען צו דער פריהערדיגער לאגע.

* * *

ווי גוזאגט, האבען די קלענערע הורטאווניקעס געמאכט גרויסע פדיונות אין די ערשטע צוויי טעג פון דער וואליוטע־מהומה. זיי האבען געלייזט פאר מזומנים אזוי פיעל, וויפיעל זיי האבען בעדארפט צו האבען צום דעקען זייערע לויפענדע געלד ענינים. נאר שפעטער, דערזעהענדיג דאס דער פונט האלט כסדר אין פאלען, האבען אויך זיי גענומען אפשטעלען דעם צו־ראשיגען פריון, און ביסלעכווייז האבען זיי גענומען העכערען די פרייזען פון אלע אימפארטירטע סחורות.

קיין ארץ ישראל ווערט נאך עד היום אריינגעבראכט אהן א שיעור לעבענס־מיטלען פון דער פרעמד. צוקער, טיי, רייז, דאס אלץ איז דאך פארשטענדליך אז עס קומט פון דער פרעמד. נאר אפילו מעהל ווערט עס אויך פיעל מעהר אריינגעבראכט פון אויסטראליען, ווי דאס וואס עס ווערט געמאהלען אין דעם לאנד גופא. דער עולם סוחרים האט אלזא ביסלעכווייז גענומען ארויפציהען די פרייזען אויף די אלע ארטיקלען.

די בעקאנטע ראטשילדס חיפה'ער מיהלען האבען אנפאנג ניט געוואלט העכערען דעם פרייז אויף מעהל, און דאך האבען זיי עס געמוזט טאן שפעטער.

דאס איז געשעהן אונטער דרוק פון די ארבישע פעלאכען וועלכע האבען סיסטעמאטיש אנגעהויבען צו פארערען אז מען זאל זיי צאהלען פאר זייער ווייץ מיט גאלד מטבעות.

יענע ווילען אפילו קיין דאלארען ניט פאר זייערע תבואה נאר גאלד, האט מען געמוזט נעהמען אויפקויפען פאר זייערט וועגען גאלדענע טערקישע לירעס, אלטע פראנצויזישע נאפאלעאנס, און גאלדענע פונטען.

בינו לבינו האבען די בעקער אין תל אביב און אין אנדערע שטעדט גענומען ארויפציהען די פרייזען פונ'ם ברויט. דער פרייז פון א ברויטעל איז געשטיגען אייגענטליך ניט מעהר ווי נאר אויף א מילים נאר דאס עצם ברויטעל האלט אין קלענער ווערען אין דער וואך מיט יעדען טאג. און עס וועט שוין מיט 30 פראצענט די וועניגער. דאס האט געברענט דערצו אז אינ'ם סאמע ערב סוכות איז צונויפגערופען געווארען אן עקסטרא זיצונג פון דער "עיריה" אין תל אביב, און עס איז אויסגעקליבען געווארען א קאמיסיע וועלכע דארף זיך פארשטענדיגען מיט די בעקער, און צוזאמען מיט זיי רעגולירען דעם פרייז מיט דער וואך פון ברויט.

* * *

אינ'ם ערשטען טאג חול המועד (אייער צווייטען טאג יום טוב) איז די לאגע געווארען נאך מעהר אנגעשטרענגט די בענק ווילען כמעט לגמרי ניט פארקויפען קיין פרעמדע וואליוטעס, און אויב איינער מוז דוקא האבען אביסעל דאלארען, מוז ער צאהלען אזש דרייסיג פיאסטער פאר'ן דאלאר.

די אויסלענדישע עקספארטערען האבען כמעט אלע אפגערופען זייערע בעשטעלונגען אין אויסלאנד. דאס גלייכען האבען די אראבישע זייף פאבריקאנטען פון שכם טעלעגראפיש אפגעשטעלט דעם פארקויף פון זייערע סחורות אין סיריען. (ביי די אידישע פאבריקאנטען איז איצטער סאי ווי סאי ניט קיין סעזאן צוליעב דעם יום טוב).

עס זיינען נאך אפילו איצטער פאראן אזעלכע אפטימיסטען וואס פארזיכערען דאס אין עטליכע טעג ארום וועט דער פונט צוריקגעשטעלט ווערען אין זיין ערשטער מדרגה. אנדערע ווידער זאגען דאס פאר ארץ ישראל וועט זיין איבערהויפט א גרויסע טובה אויב מיר וועלען האבען א מעהר נידריגע וואליוטע...

מילא, ווי עס וועט זיך אויסקריסטאליזירען דערפון שפעטער, ווייסט מען ניט, נאר פארלויפיג איז די מהומה גרויס אין לשער, און מען געהט ארום ממש ווי אויף'ן עולם התוהו...

גאליצישע קאמוניסטען

(פארזעצונג פון פיידוש 5)

באזונד אין אלע שוהלען און בתי מדרשים. גענוג צו זאגען, אז אין לעמבערג זענען געווען פול געפאקט ניט בלויז די שטענדיגע שוהלען, נאר אויך אין די פריוואטע "מנינים" זענען אלע פלעצער געווען אויספארקויפט און דער עולם איז אומעטום געווען צוזאמענגעדרענגט. א נאר גרויסער עולם איז זיך צונויפגעפאהרען צו די רביים, וואס וואוינען סטאביל אין לעמבערג, ווי דער מאגיראוועער רב, דער נאראיעווער רב און אנדערע.

ווי מען גיט איבער איז אויף יום כפור געווען ביים בעלזער רבי'ן אן עולם פון העכער 10 טויזענט מענשען און שוין זייט יאהרען געדענקט מען ניט דארט אזא מאסען־באזוך פון חסידים.

מעהרערע טויזענטער חסידים זענען אויך געקומען אויף יום כפור קיין סאסאוו צום דארטיגען רבי'ן ר' שלום טויב.

ווי עס ווייזט אויס האבען דער קריזיס און די אלגעמיין שלעכטע צייטען געהאט א שטארקען איינפלוס אויף דער פרומקייט פון עולם. וועלכער זוכט אין דער רעליגיע א טרייסט און א בטחון אויף בעסערע צייטען!...

קוריאזען פון דער וואך

(במקום פעליעטאן)
פון אברהמיל.

1.

די "לאבאריטען" "ענגלישע" א מזל טוב קומט ענדליך!
א נייער "חסיד" טראגט ביי זיי אין פראנט די "רויטע פעהנדלאך".

לאיד דזשארדזש אליין געהייסען האט צו שטימען ביי די וואהלען פאר קאנדידאטען הענדערסאנ'ס און לייבאר־ראדיקאלען...

און פינף און צוואנציג טויזענטער האט ער דערלאנגט דער "חברה" צושטייער פון זיין רייכען פאנד אויף זייער וואהל־מאנעווער.

ער מסכים איז, אז הענדערסאן פארוואורפען זאל טאריפען אבי די "לייבאר" שטימען זאל פאר "טעקס" און נייע שיפען.

מעקדאנאלד'ס "אפאזיציע" מעהר ניט דארף דעם "פונט" פארזארגען, לאיד דזשארדזש געשטיצט האט זי מיט גאלד,

און זי פארשפארט צו בארגען...

דער "פונט" איז ווערטלאז ווען עס ליגט א "פוד" מיט גאלד אין פאקעט... דער "סאציאליזם" הענדערסאנ'ס זיך מעג שוין אויסטאן נאקעט...

מעקדאנאלד'ס וואהל־קאמפיין איצינד באוועגט זיך ווי אויף שרויפען ווייל זיינע "געגנער" לאזען זיך מיט גרינגען הארץ פארקויפען...

דער "ליבעראלער פליגעל" פון לאיד דזשארדזש'ן איז שוין שטארקער, ווייל העלפער לאבאריטישע באקומען קען אין מארק ער...

2.

"אינדייטעד פאר קארופציע איז געווארען בישאפ קענאן, דער פיהרער פון די "טרוקענע", וואס זינדיגען פאר צעהנ'עז...

דער "אנטי־סמיט־קאמפיין פאנד" האט פארטאכלעוועט דער צדיק, ווען ער אין "פראהיבישאן אקט" געזוכט האט א "פאריאדאק"...

נאר שווער איז פון געזעץ געוועזן זיך איהם "ארויסצורוקען"... דער "טרוקענער" איז ניט ארויס פון דער גרענד־דזשורי טרוקען...

3.

אמעריקע איז ענדליך צום זשענעווער טיש פארבעטען — זי העלפען זאל — פון נייעם קריעג די מזרח־וועלט צו רעטען...

און יאפאן פראטעסטירט דארט און זיך וועהרט מיט אלע קרעפטען, אנטקעגען אנקעל סעם, וואס קאנטראלירט איהרע געשעפטען...

מען זאגט, אז פון דער פעלקער ליגע וועט יאפאן באלד אנטלויפען, אבי מאנדזשוריע'ס מאנטראל צו פרעמדע ניט פארקויפען...

דאס נאר א "געלדט רמאי" קען! — א צווייטען ניט פארגינען פון "זאקרויב" דעם מאנדזשורישען א חלק צו פארדינען!...

ניטא קיין יושר אויף דער וועלט! וואו קען מען דאס היינט קריגען? די "פעלקער ברידערשאפט" איז בלויז א גרויסער "פעלקער־ליגען".

אין אייראפא זאגט מען — "אונטער דר'ערד אמעריקא געפינט זיך"... און יאפאן — זי צו האבען דארטען, וואו זי ליגט — פארגינט זיך.

4.

דער טרעזשורי־דעפארטמענט האט אין לאנד־בודזשעט געפונען א האלבען ביליאן דעפיציט... די איינקונפט, ווי צורונען.

און די רעגירונג טראכט, ווי דעם בודזשעט צו באלאנסירען, און הואווער הייסט — דעם ענין אונז שוין ווידער "דורכשטודירען"...

שטודיר אהער, שטודיר אהין, ניטא שוין, וואו צו בארגען, — קיין חובות קומען ניט אריין, ווען יוראפ ווערט דערווארגען...

און דער פראנצויזישער פרעמיער אהער פאהרט צו דערצעהלען אז אין דער פרעמד דער דאלאר ליגט אין דר'ערד טיף צוואנציג איילען.

א יושר, כ'לעבען, וואלט געווען ווען אלע לאנד באנקירען, וואס שאפען דעם ביליאנען פאנד, די בענק צו קרעדיטירען.

דעם "אוצר" זאלען אויסבארגען דער "טרעזשורי" היינט גופא, צו אונז זאל מיט איהר דעפיציט ניט באדרעהען די "חוצפה".

א צווייטער יושר וואלט געווען, ווען "הואווער'ס קאסע" כ'לעבען, זאל תיכף זעהן דעם גאלד־סטענדערד, ווי ענגלאנד, אויפצוגעבען!

און איך בין גרייט זיך מקריב זיין, — איהר מעגט מיר הייליג גלויבען! און בעטען אונזער טרעזשורי — פון מיין "גאלד" אנצוהויבען!

5.

דער קעניג פון רומעניע האט פאר לופט־פארקעהר א. בלאנק'ן באוויליגט לעצטענס א מעדאל, כדי איהם צו באדאנקען.

פאר לופט־געשעפטען יעדער איד קען כבוד דארט פארדינען, ווען ער אין הימעל שוועבען זאל פון אוועגט ביז באגינען.

און איבערלאזען גאר די ערד פאר יארגא'ס און באיארען, און מעהר ניט פרעטענדירען אויף קיין רעכט פון זיינע "הארען"...